

Zühd ve Nefs Terbiyesi

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ
عَلَى كُلِّ حَالٍ وَفِي كُلِّ حِينٍ. وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَمَنْ تَبِعَهُ
بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ. أَمَّا بَعْدُ:
فَاعْلَمُوا أَيُّهَا الْإِخْوَانُ فَإِنَّ أَفْضَلَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ،
وَأَفْضَلَ الْهَدْيِ هَدْيُ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
سَلَّمَ، وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلَّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلَّ
بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلَّ ضَلَالَةٍ وَصَاحِبُهَا فِي النَّارِ وَبِالسَّنَدِ
الْمُتَّصِلِ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ:
الزَّهَادَةُ فِي الدُّنْيَا لَيْسَتْ بِتَحْرِيمِ الْحَلَالِ وَلَا إِضَاعَةِ
الْمَالِ وَلَكِنَّ الزَّهَادَةَ فِي الدُّنْيَا أَنْ لَا تَكُونَ بِمَا فِي
يَدَيْكَ أَوْثَقَ مِمَّا فِي يَدِ اللَّهِ وَأَنْ تَكُونَ فِي ثَوَابِ
الْمُصِيبَةِ إِذَا أَنْتَ أَصَبْتَ بِهَا أَرْغَبَ فِيهَا لَوْ أَنَّهَا
أُبْقِيَتْ لَكَ

Eûzübillâhimineşşeytânirracîm. Bis-
millâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü li'l-lâhi rabbi'l-âlemîne alâ külli hâlin ve fî külli hîn. Nahmedühû bi-cemî mahâmidih. Lehü'l-hamdü kemâ yenbeğî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih.

Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn. Muhammedini'l-Emîn ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn.

Emmâ ba'd:

Fa'lemû eyyühe'l-ihvân fe-inne efdale'l-hadîsi kitâbullah ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ Muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem. Ve şerre'l-umûri muhdesâtüha ve külle muhdesetin bid'atün ve külle bid'atin dalâletün ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr. Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kâle:

ez-Zehâdetü fid-dünyâ leyset bitahrîmi'l-halâli ve lâ izâati'l-mâli ve lâkinne'z-zehâdete fi'd-dünyâ en lâ tekûnu bimâ fî yedeyke evsaka mimmâ fî yedi'l-lâhi ve en tekûne fî sevâbi'l-musîbeti izâ ente

*usibte bihâ erğaba fîhâ lev ennehâ ubkıyet leke.*¹

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Mübarek cuma akşamında namazımızı cemaatle kıldık; Allahu Teâlâ hazretleri fazl u kereminden, gayb hazinelerinden ecr-i cezîl, sevâb-ı kesîr ihsan eylesin. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in mübarek hadislerini okuyup taallüm eylemek, bu suretle tefeyyüz eylemek, bu mübarek akşamın evvel vakitlerini Rabbimiz'in rızasına uygun geçirmek niyetiyle oturmuş bulunuyoruz. Hadîs-i şerîfleri okuyacağız, dilimizin döndüğünce anlatmaya çalışacağız. Maksat Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in sözleriyle sohbetlerimizi şereflelendirmektir. Yoksa haddimiz değildir; Allahu Teâlâ hazretlerinin âciz ve nâçiz kullarıyız.

¹ Tirmizî, "Zühd", 29, r. 2340; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr*, IV, 72, r. 4593; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 181, r. 6059; Gümüşhânevî, *Râmûz*, I, 212. Bk. İbn Mâce, "Zühd", 1, r. 4100; Beyhakî, *Şuabu'l-îmân*, XII, 385, r. 9597; XIII, 251, r. 10289; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, VIII, 57, r. 7954; Deylemî, *el-Firdevs*, III, 403, r. 5228; İbn Asâkir, *Târihu Dimeşk*, XXXXIII, 174; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, X, 286, r. 18062; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, IX, 303; İbn Adî, *el-Kâmil*, VI, 208.

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına geçmeden önce Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in rûh-i pâkine hediye olmak için, onun mübarek âl'inin, ashâbının, etbâının ruhlarına ve sâir enbiyâ ve mürselînin ervâhına ve cümle evliyâullahın ruhlarına, bilhassa Ümmet-i Muhammed'in mürşitleri ve mürebbîleri olan meşâyih-i izâm, sâdât-ı kirâmımızın, Ebû Bekr-i Sıddîk ve Ali el-Mürtezâ'dan müteselsilen Hocamız Muhammed Zahid-i Bursevî'ye kadar güzerân eylemiş olan cümle mübarek mensuplarının ruhlarına ve onlara bağlı halifelerin, müritlerin, muhiblerin ruhlarına hediye olsun diye, bu beldeleri canlarını mallarını feda ederek Allah'ın rızasını kazanmak için cihat eyleyerek fethedip İslâm'ı buraya yerleştirmiş ve bu diyarları bizlere emanet bırakmış olan fatihlerin, şehitlerin, gazilerin, mücahitlerin ruhlarına hediye olsun diye ve cümle hayır ve hasenât sahiplerinin, bilhassa içinde ibadet ettiğimiz şu caminin yapılmasına emeği geçmiş olanların ve bu cami-den geçen imamların, hatiplerin, cemaatlerin ruhlarına hediye olsun diye, beldemizin medâr-ı iftihârı olan Hüseyin Gazi hazretleri-

nin, Hacı Bayrâm-ı Velî hazretlerinin, Taceddin Sultan'ın ve sâir evliyâullahın ruhlarına hediye olsun diye, cümle evliyâullahın himmetleri, teveccühleri cümlenizin üzerine olsun diye ve yaşayan siz ve biz mü'minler Rabbimiz'in rızasına uygun yaşayalım, Peygamber Efendimiz'in yolunca yürüyelim, Rabbimiz'in huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varalım diye, şu mübarek cuma akşamında buyurun bir *Fâtiha*, üç *İhlâs-ı Şerîf* okuyalım öyle başlayalım.

Okuduğumuz kitap Gümüşhaneli Ahmed Ziyaeddin Hocamız'ın cem' ve telif eylemiş olduğu *Râmuzü'l-ehâdîs* isimli hadis kitabıdır. Bu kitabın hangi sayfasında kaldığımızı şu anda tespit edemediğimden, açmış olduğum bir sayfa, 212. sayfadaki hadîs-i şerîfleri size okuyacağım, nakledeceğim. Ondan sonra asıl kaldığımız yerden önümüzdeki derslerimizde Allah'ın izniyle, Allah nasip ederse devam ederiz. Bu okuduğum sayfada sayfanın başındaki hadîs-i şerîf *zühd* hakkında.

a. Zühd

Zühd; dünyaya dünyalığa, mala mülke, mevkiye makama, paraya pula değil; âhirete, Allah'ın rızasına, sevaba rağbet etmek, ötekilerin kulu kölesi olmamak, dünyanın kulu kölesi olmamak, onun esiri olmamak, mânasında bir kelime. Zühd sahibi olan insana zahid derler. Hocamız merhumun, cennet-mekânın da bir ismi Muhammed Zahid idi, malum. Bu zühd kelimesiyle ilgili biraz izahat vermeyi istiyorum.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah bize bir nefis vermiş. Bu nefis bizim içimizde. Allah verdiği göre muhakkak faydamız içindir; yaratılışında hikmet olan, fayda olan bir varlıktır. Bu nefis acıktığımız zaman bize acıktığımızı bildirir, yemek ister; uykumuz geldiği zaman uyumamızı ister. İçinde daha başka arzular, hevesler, istekler vardır; hepsi yerli yerinde. Vücudumuzun selametini, sağlığını, esenliğini düşünüyor. Onun için idare müdürü gibi içimizden bize “şöyle yap böyle yap, şunu istiyorum onu gönder, bunu gönder” gibi isteklerini sunuyor. Güzel. Allah yaratmış,

her şey güzeldir, nefis de olması lazım, tamam. Fakat nefsin bu arzuları istekleri kontrol edilmezse, insan nefsinin her istediğini hemen yapmaya kalkarsa o da olmuyor. O da bazı insanların menfaatiyle çatışabiliyor; bazen vazifeyle çatışabiliyor, bazen Allah'ın emirleriyle çatışabiliyor.

Uyumak insanın tabii hakkı ama sabah namazı vaktinde uyumak değil.

Çalışmak, para kazanmak herkesin hakkı ama cuma namazı vaktinde değil.

Para kazanmak, ticaret yapmak iyi güzel ama haram yollardan değil.

Evlenmek neslin devamı için lazım; zarurî, normal, tabii. Hatta sevap! Nikâh Peygamber Efendimiz'in sünneti, nikâhlanmak onun emri. Allah kullarını böyle yaratmış; kulların yaşaması, üremesi, çoluk çocuğa karışması, neslinin çoğalması için tabii ama o arzunun yanlış yollarda tatminine kalkışılması suç. Demek ki her şeyi yerli yerinde yapmak; icabında nefsi dizginlemek, tutmak gerekiyor.

b. Görevini Yaparken Hızını Alamayıp Kötülüğü de Yaptıran Nefs (Nefs-i Emmare)

Nefsin arzuları çok olduğundan onun sırf arzuları temsil eden nefse *nefs-i emmâre* demişler. Hatta terbiye görmemiş ise kötülüğü de emrediyor.

“Hadi gel şu eğlenceye gidelim, hadi gel şu keyfi şu sefayı sürelim. Hadi gel şu haramı işleyelim. Canım çok istiyor dayanamıyorum, hadi yapalım şunu.” diye kötülükleri çokça emrediyor.

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسَّوِّءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

*Inne'n-nefse le emmâretün bi's-sûi illâ mâ rahime rabbî.*² “Allah’ın korudukları müstesna, nefis pek çok kimseyi esir almıştır.” Pek çok kimse nefsinin esiridir, nefsinin kölesidir. Nefsinin arzusu peşindedir. İster de ister. O da nefsini tatmin etmek için haram helal demeden her şeyi yaparsa boyundan büyük veballer altına girer; dünyası da harap olabilir, zarara uğrayabilir, âhireti de mahvolabilir.

² 12/Yusuf, 53.

Dünyanın da nefse hoş gelen tatlı tarafları çoktur. Fani dünya hoştur, tatlıdır; manzaraları vardır, zevk sefa yerleri vardır, su başları vardır, ağaç dipleri vardır, eğlence yeri vardır, keyifleri vardır. Fakat bunların karşısında insanın aklını kullanması lazım. Allah'a itaat etmesi, Allah'ın buyruklarını tutması lazım. Nefsin buyruğunu, nefsin istediğini değil, Allah'ın buyruğunu tutması, Allah'a itaat etmesi lazım. Nefsin isteklerini de Allah'ın müsaade ettiği şekilde vermek lazım. Müsaade etmediği yoldan vermemek lazım.

Demek ki icabında insan kendi nefsiyle çatışmaya girmek zorunda. Onu engellemek, onu durdurmak zorunda. İcabında şu hoş dünyanın, şu ziynetli dünyanın, şu pırıl pırıl, aylı yıldızlı gökyüzünün, yemyeşil çayırılı çimenli ağaçlı çiçekli yeryüzünün, dünyanın cazibesine kapılmamak lazım. Allahu Teâlâ hazretlerinin yolunda yürümemiz lazım. Hatta bu dünyayı şöyle birazcık bile olsa gönlüne sokmamak lazım.

Büyükler demişler ki: “Dünya derya gibidir. İnsanın gönlü de bu deryanın üstünde yü-

Ben Allah'ın istediği yolda yürüyeceğim. Terlesem de, tehlikelere uğrasam da Allah'ın emrettiği şekilde yaşayacağım.” diyebilmesi lazım. İmtihan bu zaten. Dünya hayatı bir imtihan, işte imtihanlığı burada. “Bakalım bu dünyanın süsüne, ziynetine kaç tane kulum direnebilecek? Kaç tane kulum bu kadar süslü ziynetli güzellikler karşısında o güzelliklere kapılmadan benim buyruğumu tutabilecek? Bakalım kaç tanesi benim âşık-ı sâdık kulummuş?” diye bir imtihan bu. Zaten dünya hayatının imtihan dediğimiz tarafı bu.

Hem bu imtihan çok zor bir imtihan da değil çünkü bu dünyalığı Allah bize tamamen haram da etmiyor. Tamamen yasak da etmiyor; “Yemeyin içmeyin, oturmayın yatmayın dinlenmeyin, evlenmeyin gezmeyin.” demiyor. “Meşru olmayan şeyleri yapmayın.” diyor. “Şunlar yasak, bunlar serbest.” diyor. Yasak dediği şeyleri incelediğimiz zaman hepsinin bizim menfaatimize olduğunu görüyoruz. Sıhhatimizin menfaatine, aile saadetimizin menfaatine, ruh sağlığımızın menfaatine, cemiyetimizin menfaatine, topluluğumuzun selametine, dünyamızın rahatına ve âhiretimizin

mutluluğuna. Her bakımdan güzel olduğunu görüyoruz.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* onun için buyuruyor ki:

ez-Zehâdetü fi'd-dünyâ. “Dünyaya metelik vermemek, dünyaya aldırmamak, dünyaya kul olmamak, esir olmamak dediğimiz zühd dediğimiz, zahidlik dediğimiz şey...” *leyset bitahrîmi'l-halâli ve lâ izâati'l-mâli*. “Helal olan şeyleri yasaklamak mânasında değildir.”

Zühd; Allah'ın sana helal kıldığı şeyleri “yapma” demek değildir. Veyahut “Malı elinden çıkar, malı zayi et, mal sende durmasın.” demek değildir. İnsanın malı olabilir. İnsanın helal isteklerinin karşılanması olabilir. “Zühd deyince bunların hepsini kesmek anlaşılmasın.” diyor Peygamber Efendimiz. Önemli bir mâna bu, dikkat etmemiz gereken bir mâna!

c. Zühdün Modası Geçti Mi?

Gerçi, şimdi bu devirde kaç kişi zühd ü takvânın peşinde? Kaç kişi “Ben dünyaya metelik vermiyorum da âhîret yolunda gidiyorum.” diyor?

Bu devirde onun modası yok. Eskiden, iman kuvvetliyken Asr-ı Saadet'teyken asıl saadetin tesiri öteki âşıklara tesir etmişken, insanlar Allah'ın rızasını kazanmak aşkıyla yanıp tutuştukları zamanda dünyayı itmişler, boşamışlar, metelik vermemişler, ekseriyetle insanların gayesi zühd olmuş.

Şimdi ekseriyetle insanların gayesi dünyalık.

Dindarların, sakallıların, hacıların, hocaların bile ekseriyetini mahveden nedir?

Bu dünyaya olan meyildir.

Türkiye'de ahalinin yüzde doksan dokuzu müslüman!

İyi güzel, mâşaallah, sevindim ama nasıl müslüman?

Zamane müslümanı, hepsi ehl-i dünyâ.

Halbuki Peygamber Efendimiz buyurmuş:

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

*Hubbü'd-dünyâ re'sü külli hatîetin.*⁴

“Dünyayı sevmek her hatanın başından öncedir.”

İnsan dünyayı sevdiği, dünyalığı sevdiği, malı sevdiği, keyfi sevdiği, rahatı sevdiği, evlenmeyi sevdiği, zenginliği sevdiği için “yeter ki bu ele geçsin” diye helali bırakıyor haramlara dalıyor, günahları işliyor,

Zaten bu devirde zahitliğe heves eden, arzu edip de yaşamak isteyen kaç kişi var?

Bu demek ki eski zamandaki insanlara bir işaret. Hani siz dünyayı tamamen terk ediyorsunuz. Ey âşık-ı sâdıklar! Dünyanın malına mülküne dönüp de hiç nazar etmiyorsunuz. “Bu zühd dediğimiz şey; helal olan şeyleri insanın kendi kendine haram kılması, kendisini mahrum etmesi demek değildir. Malı reddetmesi, zayi etmesi demek değildir.” diye demek ki onlara söylüyor.

⁴ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, VI, 388; Münâvî, *Feyzu'l-kadîr*, III, 368, r. 3662; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 192, r. 6114; Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, I, 392, r. 1099.

Ebu'd-Derdâ *radiyallahu anh* Selmân-ı Fârisî ile kardeş olmuş; Resûlullah Efendimiz onları kardeş etmiş. Selmân-ı Fârisî de bir gün; “Kardeşimi ziyaret edeyim.” diye evine gitmiş. Kapıyı zevcesi, mübarek sahabiye Ümmü'd-Derdâ *radiyallahu anhâ* açıyor ki perişan bir kılıkta; üstü başı lime lime, bakımsız, ev harap, içleri harap.

“Kardeşim Ebu'd-Derdâ nerede?” diyor

“Şimdi gelir siz buyurun efendim.” diyor ve ona misafir kalacağı yeri işaret ediyor. O oraya gidiyor, biraz sonra Ebu'd-Derdâ geliyor, onun da üstü perişan. Ondan sonra misafirinin önüne yemek koyuyor;

“Buyur yâ Selmân el-Fârisî! Hoş geldin, sefa getirdin! Ye, misafirimsin, buyur istifade et.”

“Hayır! Beraber yiyelim, gel sen de otur.”

“Beni mâzur gör, affet, bugün oruçluyum.”

“Hayır! Sen yemezsen ben de bu ikramı yemem.” diye zorluyor, orucunu bozduruyor.

Tabi tuttuğu oruç, nafîle oruç. Sevap kazanmak için Ramazan'ın dışında tutulan oruç.

Ramazan olsaydı o da oruç tutardı, ikisi de oruçlu olurdu. Onun oruçlu olmaması Ramazan olmadığını gösteriyor. Onu zorla ikna ediyor, beraber yemek yiyorlar. Akşam yatma zamanı geliyor, yatsı namazını kılıyorlar. Yatak hazırlıyor;

“Yat yâ Selmân el-Fârisî!”

“Sen de yat!”

“Benim biraz işim var. Hizbim var, evrâdım var, ibadetlerim var, dualarım var. Onun için ben biraz onlarla meşgul olayım.”

“Hayır, olmaz! Sen yatmazsan ben de yatmam.”

Otoriter; emrediyor, ısrar ediyor ve Ebu'd-Derdâ'yı yatırıyor. Ebu'd-Derdâ bakıyor ki çok ısrar ediyor onun üzerine yatırıyor ama uyumuyor biraz sonra kalkmak istiyor. Kalkmak istediği sırada Selmân el-Fârisî elini tutuyor, tekrar yatırıyor. Demek ki yakınında. Böylece sonunda onu uyutuyor. Kaldırmıyor. Sahur vakti, seher vakti gelince “Hadi bakalım şimdi kalkalım.” diye beraber kalkıyorlar, abdest alıyorlar, teheccüd namazı kılıyorlar.

Ertesi gün sabah namazına camiye gittikleri zaman Ebu'd-Derdâ *radıyallahu anh* Selmânu'l-Fârisî'yi Peygamber Efendimiz'e şikâyet ediyor:

“Yâ Resûlallah! Selmânu'l-Fârisî kardeşim orucumu bozdurdu, gece ibadetlerimi yaptırmadı, uyku uyutturdu. Ben önceki gecelerde ibadet edip duruyordum, bu sefer beni uyuttu. İbadetlerimin bir kısmını yaptırmadı, şikâyetçiyim.” diyor, tabi tatlı bir şikâyet. Peygamber Efendimiz Selmânu'l-Fârisî'yi de dinliyor.

“Yâ Resûlallah! Aşırı gitmiş, evine bakmamış, çoluk çocuğunun üstü perişan, evde bir eşya yok.”

O zaman Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* buyuruyor ki:

“Yâ Ebu'd-Derdâ! Selman haklı. Eşinin, ailenin senin üzerinde hakkı var.”

Birçok müslüman bunu bilmiyor; “Eşinin, ailenin senin üzerinde hakkı var.”

Nedir?

Ona bakacaksın, gönlünü hoş edeceksin. Giyim kuşamı senin vazifen, kocalık vazifeni

güzel yapacaksın. Senin üzerinde ailenin, çocuk çocuğunun hakkı var. Senin üzerinde kendi bedeninin hakkı var. Bedenini de yıpratamazsın. Bedenine de iyi bakacaksın. Dedelerimiz; “can emaneti” diye ne güzel söylemiş.

Can nedir bize?

Emanet.

Vücut nedir bize?

Emanet. Bu emanetlere hıyanet etmeyip güzel kullanmak da vazife. “Allah’a karşı da ibadet borçların vardır, her hak sahibine hakkını güzelce ver.” demiş.

Muhterem kardeşlerim!

Burada bir noktaya işaret etmek istiyorum: Biz iki uç tarafta kusurlu olabiliriz, kendi kusurumuzu anlayıp düzeltelim. İslâm her hak sahibine hakkı vermeyi emrediyor.

İslâm fıtrat dinidir.

d. İslam Fıtrat (Yaratılışa Uygun) Dindir

Ne demek?

İnsanın yaratılışına uygun dindir. Yaratılışına ters düşmeyen, hayatın akışına uyumlu

olan dindir. İslâm'da evlilik var. “Hıristiyanlık'ta ruhbanlık var; evlenmiyorlar manastırlara çekiliyorlar.” İslâm'da o yok. İslâm'da evlilik var. Evlenecek, bir hanıma bakacak, çoluk çocuğa karışacak, ailenin yükünü alacak, sevap kazanacak. İbadetleri kârlı olacak. İslâm tabii din olduğu için, aşırılık dini olmadığı için ibadetleri de ölçülü yapacak.

Bir insan bütün sene oruç tutsa çok iyi bir şey yapmış olur mu?

Olmaz. Mekruh. Buna *savmu'd-dehr* deniyor.

“Ben bütün sene oruç tutayım, sevaplıymış.”

Hayır, o kadarı sevaplı değil. Hatta bazı günlerde, bayram günlerinde vesairede oruç tutmak haram. Demek ki ölçülü olmak, ibadetlerde itidalli olmak, mâkul olmak, dengeli olmak lazım. Nefsinin de hakkı vardır, canının da hakkı vardır, vücudunun da hakkı vardır, ailesinin de hakkı vardır; bu haklara riayet etmeli.

Eski insanların bazısı bu hakların aleyhine; “İbadeti çok yapayım.” diye dünyayı çok

boşlamışlar, bu bir yanlış. Biz de, bu zamane müslümanları da, ibadeti çok boşlamışız. Dünyaya bir dalış dalmışız ki çamurun içinde bir elimiz görünüyor, batmışız. “İmdat!” der gibi çamurun içinde, bataкта bir elimiz görünüyor; birisi çeksin elimizden de bizi şu bataklıktan kurtarsın. Biraz da âhirete çalışalım. Bizim zamanımızın da hâli bu. Bu dünyayı sevmek, dünya sevgisi, *hubbü’-d-dünyâ*, dünyalığı sevmek çok insanı helâk etmiştir. Aman sizi ve bizi helâk etmesin.

Gündüz bazı arkadaşlarımızla bazı kimse-leri konuştuk. Baktık ki yaptıkları hatalı şeyler mal hırsından, dünyalık hırsından, menfaat meselesinden oluyor. Hâlbuki müslüman ama hatalı işler yapıyor. Demek ki dünya sevgisi galip gelmiş, âhireti unutturmuş, hatalı işler yaptırabiliyor.

Allah bizi dünyaya meyletmekten, dünyayı hedef almaktan, âhireti unutmaktan korusun.

Dünyaya ait vazifelerimizi Allah’ın istediği gibi yapalım. Ailemize karşı vazifelerimizi Allah’ın istediği gibi yapalım. Nefsimize, canı-

mıza, vücudumuza, sıhhatimize ait vazifelerimizi Allah'ın istediği gibi yapalım. İbadetlerimizi Allah'ın istediği gibi yapalım.

“Hocam! Çok ibadet etmezsek yakışık alır mı?”

Peygamber Efendimiz ibadette itidalî, iktisadî tavsiye ediyor.

“Hiç biriniz bu dini yenemezsiniz. Bu dine galebe çalamazsınız.” buyuruyor

“Ben bu dinin tamamen hakkından geliyim. Çok güzel yapayım, başarayım.”

Tamamen, yüzde yüz yapamazsınız. Onun için haddinizi bilin. Onun dergâhına layık ibadeti yapmaya hiçbir kulun gücü yetmez. Âcizliğinizi bilin, boynunuzu bükün;

“Yâ Rabbi! Kusuruma bakma.” diyerek, mütevazî bir şekilde Allah'ın emrettiği tarzda ibadet edin.

Biliyorsunuz sefere çıkmış bir insanın, yolculukta seferîlik halinde dört rekâtlı namazları iki kılması lazım. Tamam.

“Canım dört kılayım.”

Hayır! O Allah'ın ikramı. Allah'ın ikramı olduğu için onu iki kılmak lazım. Peygamber Efendimiz "Onu dört kılmak takvâ değildir." diyor. Buyruğunu tutmak lazım, ikramı kabul etmek lazım. "Yolculukta rahat edersin." diye Allah'ın ikramıdır, kuluna sadakasıdır. Ne güzel oluyor. Tam otobüs bir yerde mola veriyor; benzin alıncaya kadar iki rekât namazı kılabilirsin. Dört rekât sünneti olsaydı, dört rekât farzı olsaydı zor olacaktı. Adam kapıyı açıp benzini depoya takıp parasını öderken, sen iki rekâtı tamamlıyorsun. "Elhamdülillah, ne kadar güzel! Seferde gayet rahatlık oluyor." diye insan her şeyin güzelliğini anlamalı.

Dinimiz ölçü dinidir, mâkullük dinidir, aşırı olmamak dinidir. Onun için zühd ü takvâ dediğimiz şey de -zühd ü takvâ sahibi insanlar bu devirde yok da- kendisine helal olan şeyden kendisini mahrum etmek değildir. Malı ziyan etmek değildir.

e. Zühd-ü Takva

Zühd ü takvâ dediğimiz şey; elinde olmadığı halde Allah'a güvenmektir, tevekkül etmektir.

“Allah’ım var! Ben Allah’ın kulu değil miyim? İstersem verir.” diye elinde olmasa bile Allah’a tevekkül etmektir, zühd budur. “Allah yardım eder, aç bırakmaz, ‘kul’ demiş yaratmış, elbette benim rızkıımı da verir.” diye ona güvenmektir.

Sonra “Musibete uğradığı zaman ondan kurtulmak isteği, o musibet sende dursun isteğinden fazla olmamaktır.”

Neden?

Musibetin de sevabı var. Peygamber *sal-lallahu aleyhi ve sellem* “Allah’ın takdirine teslimiyet gerekir.” demek istiyor galiba. Sana bir musibet geldi; belin ağrıyor, romatizman var veyahut bir sıkıntın var, bir hastalığın var; inliyorsun, ağlıyorsun. Ama Allah sevap veriyor. Ecrin var, sevabın var. Bu hastalığın çok sevabı var. Veyahut çocuğunda bir sıkıntı oldu, “Eh onların da bir sevabı var, bunu Allah takdir etmiş.” diye takdire rıza göstermek, sabretmek. O gittiği zaman kurtulacak; “oh” diyecek, derin nefes alacak, o da güzel bir şey. Zühd; “Onu ötekisinden daha fazla sevmemektir.” diyor.

Demek ki zühd neymiş?

Bu hadîs-i şerîften anlaşıldığına göre; “Kulların kendisine helal olan şeyleri haram etmesi değilmiş, Allah’a tevekkül etmekmiş, kadere rıza göstermekmiş, musibete sabretmekmiş.”

Allah bize bu güzel halleri, bu güzel duyguları anlayıp da uygulamayı nasip eylesin.

Böylece zühdle ilgili bir hadîs-i şerîfi okumuş olduk, ama birkaç tane daha peş peşe geliyor. Diğer hadîs-i şerîfte Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuş:

الزهد فى زمانى هذا فى الدنانير والدرهم و
ليأتين على الناس زمان الزهد فى الناس أنفع
لهم من الزهد فى الدنانير والدرهم

*ez-Zühdü fî zemânî hâzâ fi'd-denânîri ve'd-derâhimi ve le-ye'tîne ale'n-nâsi zemânün ez-zühdü fi'n-nâsi enfeu lehüm mine'z-zühdî fi'd-denânîri ve'd-derâhimi.*⁵

⁵ Gümüşhânevî, *Râmûz*, I, 212.

İbn Abbas *radıyallahu anhumâ*'dan rivayet olunmuş.

Peygamber Efendimiz, bu hadîs-i şerîfide de şöyle buyruyor:

“Benim zamanımda zühd; mala mülke, paraya pula, dinara dirheme karşıdır.”

Adam çok para heveslisi değildir, çok zengin olma arzusunda değildir; gözü toktur. “Helal olsun da az olsa da aldırmam, çoğunu ne yapayım?” gibi dünyaya bir heves etmeme durumu vardır. “Benim zamanımda zühd böyledir. Ama ileride insanların başına öyle bir zaman gelecek ki o zaman insanın paraya pula karşı isteksiz olmasından ziyade; insanlarla düşüp kalkmaktan uzak olmak isteği, insanlardan uzaklaşmak isteği, asıl zühd olacak.”

Neden?

O devirde, Peygamber Efendimiz'in zamanında insanlar paraya pula tenezzül etmiyor, sevaba rağbet ediyorlar, asıl zühd işte klasik mânasında görülüyor. Ama böyle bir zaman gelecek ki o zaman bazı insanlarla arkadaşlık etmekten imtina edecek, vazgeçecek.

Neden?

Arkadaşlar fena da ondan. İnsanlar fena da ondan. O zaman kötü insanlarla arkadaşlık etmektense bir kenara çekilecek, sakın bir yerde, *kûşe-i uzlette* duracak. “O zaman asıl zühd insanlardan uzaklaşmak şeklinde olacak.” diyor Peygamber Efendimiz.

Bu hadîs-i şerîften anlıyoruz ki zamana göre, duruma göre, şartlara göre, müslümanın dinini koruması için, dini kollamak için yapacağı iş değişik olabiliyor. Bir zaman gelir; parayı pulu istemezsin, Allah’a ibadeti tercih edersin. Bazı mübarekler; “Bu kadar kazanç bana yeter.” diyormuş; öğleye kadar çalışıyormuş, öğleyin dükkânını kapatıyormuş. “Tamam, bugün elimin emeği ile helal paramı kazandım, yeter. Bundan sonraki vaktimi ibadetle geçireyim.” diyor, fazlasını istemiyor. “Azıcık aşım, kaygısız başım.” diyor. Ama bir zaman geliyor. Bu sefer insanlar fena; o zaman insanlardan kenarda durmak daha sevap oluyor. Bir zaman geliyor; ilim öğrenmek veya ibadet etmek bahis konusu olduğu zaman ibadet etmek daha önemli oluyor.

Neden?

Zaten insanların çoğu alim. İlimi isteyen, arayan yok; herkes biliyor. O zaman yapabildiğin kadar ibadet ve taat yap; sevap kazan, tesbih çek, Kur'an oku, vesaire. Peygamber Efendimiz bir başka hadîs-i şerîfinde; "Ama bir zaman gelecek ilim azalacak." diyor. O zamanda da; "Oturup kendi başıma ibadet edeceğim, sevap kazanacağım." diye uğraşacağına bu sefer başkalarına İslâm'ı öğretmek için çalış! Bak şartlar değişti; insanlar cahilleşince bu sefer ibadet etmek yerine Allah'ın rızasını arayan bir insanın yapacağı en güzel iş, gidip başkalarına ilim öğretmek oldu. Şimdi biz de her işimizi buna göre ayarlayacağız.

f. Müslümanların Zamanımızda Yapacağı En Sevaplı İşler

Şimdi bizim bu zamanda ne yapmamız lazım?

Bizim bu zamanda ilim öğrenmemiz lazım, ilim öğretmemiz lazım, Allah'ın dini için çalışmamız lazım. Köylere gitmemiz lazım, kasabalara gitmemiz lazım. Önce kendi evlatlarımıza sahip olmamız lazım. Hanımlarımıza, çocuklarımıza, torunlarımıza sahip olmamız lazım. Ondan sonra köylere, kasabalara gidip

akrabamıza, yakınlarımıza anlatıp Allahu Teâlâ hazretlerinin dinini yaymaya çalışmamız lazım.

Zamanına göre iş değişiyor. Onun için büyüklerimiz ne güzel söylemişler. Ubeydullah-ı Ahrar hazretlerinden rivayet edilmiş:

“Bizim sevap kazanmak için yaptığımız hizmettir. Müslümanlara hizmet etmek, dîn-i mübîn-i İslâm’a hizmet etmek. Ümmet-i Muhammed’e hizmet etmek bahis konusu olduğu zaman nafîle ibadetlerimizi bırakırız, hizmete koşarız. Filancanın ihtiyacı varmış koştururuz, falancanın yardıma ihtiyacı varmış koştururuz, hizmeti öne alırız.” diyor.

Demek ki biz de aklımızı kullanacağız, zekâmızı kullanacağız. “Acaba benim şu sırada yaptığım mı daha çok sevap olur, yoksa şöyle yapmak mı daha sevap olur?” diye ölçüp tartacağız.

Peygamber Efendimiz; “Susmak iyidir.” diyor, tamam, “Ben hiç konuşmayayım.”

Hayır! Her zaman iyi değil. Konuşulacak yerde susmak fena. Konuşulacak yerde konuş. Birisi İslâm’a hücum ediyor, yalan söylüyor,

gıybet ediyor, günah işliyor, sen orda susuyorsun; olmadı. İşte şimdi konuşacaksın. Şimdi bu günah işleyen kimseye “yapma” diyecektin, gıybet eden kimseye mani olacaktın, İslâm’a hücum eden kimseye cevap verecektin; şimdi susmak zamanı değil. Bir tarafta da konuşur! Ya burada konuşma! Burası konuşma yeri değil. Burada alimler var, senden bilgili insanlar var. “O senden bilgili insanlar konuşsun da feyiz alalım, istifade edelim.” diye halk toplanmış. “Şu sussa da bari söz sırası şu mübareklerle gelse” diye herkes senin gözünün içine bakıyor, sen de orada konuşuyorsun. Ha şimdi de konuşmak uygun olmadı.

Muhterem kardeşlerim!

Demek ki aklımızı, zekâmızı, basiretimizi kullanmamız gerekiyor. Şunu iyice bilesiniz ki iyi müslüman olmak zekâ işidir. Her babayiğidin kolay başaracağı bir şey değildir. Müslümanlık ince; sevabı kazanmak için tam zamanına göre yerli yerinde iş yapmak lazım.

Öyle oluyor ki mesela Arafat’tan geliyor, arabalar sıkışık, altı şerit yedi şerit var. Sıcaktan motorlar kızışmış, sıcaklığı yüzüne

geliyor, otobüsün içindesin, adım adım gidiyorsun; “Ah bir Müzdelife’ye varsak da otursak, çadırımızı kursak veya çadır yoksa istirahat geçsek, akşamla yatsı namazını kılsak.” diye bekliyorsun, susuzluktan dudakların kavrulmuş. Ârif, âşık, sadık bir kardeşin geliyor, nereden bulmuşsa bulmuş, “buyur” diyor sana bir su ikram ediyor. Hay Allah senden razı olsun! Şimdi bu, baklavadan da börekten de her şeyden daha kıymetli. Tam lazım olduğu sırada getirdi.

İşte böyle güzel zamanı arayıp bulup halkın, insanların gönlünü alacak, gönlünü hoş edecek, duasını alacak işleri yapmaya çalışmak lazım. Müridin de; “Neyi sever, nasıl yapayım?” diye hocasının tam arzusunu, en arzu ettiği şeyi kollaması gerekiyor. Ona dair eski kitaplarda ne güzel menâkıb yazılmış. Mesela soğuk havada teheccüd vaktinde, ihtiyar hocası abdest alacak. Mürit hemen ondan evvel kalkmış güğümü ateşin üstünde ısıtmış, hocası yanına geliyor;

“Efendim, buyur! Ben dökeyim, siz abdest alın.” diyor. Ilık bir suyla ihtiyar ak sakallı hocasına abdest aldırıyor. Hocası;

“Allah senden razı olsun, çok makbule geçti!” diyor. Yerine göre sıcak su, yerine göre soğuk su, yerine göre baklava börek, yerine göre buzlu su; her şeyin bir zamanı var.

Allah bizi basiretimizi kullanarak Allah'ın rızasını kazanmaya muvaffak etsin. Böyle sevaplı işleri zamanına göre, yerine göre iyi tespit etmeyi nasip etsin.

Peygamber Efendimiz; “Bir zaman gelir; asıl zühd, insanlardan uzak durmakla olur.” diyor. İnsan dinini kurtarmak için bazı kimselerden uzak kalmalıdır.

Kimlerden uzak kalacak?

Dinine zarar verecek kötü arkadaşlardan uzak kalacak.

Kimlere yakın olacak?

Alimlere yakın olacak, ilim meclislerine yakın olacak. Salihlerle oturup kalkacak. Fekarâ-i sâbirîn ile beraber olacak. Tenezzül buyurup fakirlerin, miskinlerin sohbetlerine gelecek, onların duasını alacak. Onların teneke-den barakalarını, kulübelerini ziyaret edecek. İhtiyacı varsa onları karşılayacak, eline para tutuşturacak; böylece sevap kazanacak.

Bir üçüncü hadîs-i şerifi okumaya geçelim.

الزهد أن تحب ما يحب خالقك وأن تبغض ما
يبغض خالقك وأن تتحرج من حلال الدنيا
كما تتحرج من حرامها فإن حلالها حساب و
حرامها عذاب و أن ترحم جميع المسلمين
كما ترحم لنفسك و أن تتحرج عن الكلام
فيما لا يعينك كما تتحرج من الحرام و أن
تتحرج من كثرة الأكل كما تتحرج من الميتة
التي قد اشتد نهبها و أن تتحرج نت خطام
الدنيا و زينتها كما تتحرج من النار و أن
تقصر أملك في الدنيا فهذا هو الزهد

*ez-Zuhdü en tuhibbe mâ yuhibbu hâli-
kuke ve en tebğaza mâ yebğazu hâlikuke ve en
teteharrece min halâli'd-dünyâ kemâ tete-
harrece min harâmihâ fe-inne halâlehâ
hisâbun ve harâmehâ azâbün ve en terhame
cemî'e'l-müslimîne kemâ terhame li-nefsike
ve en teteharrece ani'l-kelâmi fîhâ lâ ya'nîke*

*kemâ teteharrece mine'l-harâmi ve en teteharrece min kesreti'l-ekli kemâ teteharrece mine'l-meyteti'lletî kad iştedde ... ve en teteharrece ... hitâmi'd-dünyâ ve ziyetehâ kemâ teteharrece mine'n-nâri ve en taksure emeleke fi'd-dünyâ fe-hâzâ hüve'z-zühdü.*⁶

Ebû Hüreyre *radiyallahu anh* rivayet etmiş. Uzun bir hadîs-i şerîf. Burada zühdü bir güzel tarif ediyor. Madem bu akşam zühtten açıldı, Hocamız'ın adı da Mehmed Zahid olduğundan hatırınızda da iyi kalır inşaallah. “Şu zühdü dibiyle, köşesiyle, derinliğiyle iyice bir anlayalım.” diye bu hadîsi de uzun uzun izah edelim.

ez-Zühdü en tuhibbe mâ yuhubbü hâlikuke.

Efendimiz burada da nasıl tarif etti:

“Zühd, senin Rabbinin sevdiği şeyi sevmendir.”

⁶ Deylemî, *el-Firdevs*, II, 300, r. 3365; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, III, 208, r. 6191; Gümüshânevî, *Râmûz*, I, 212.

Asıl zühd işte bu. Rabbin neyi seviyor? Senin Hâlıkın, seni yaratan Allah neyi seviyorsa senin de onu sevmendir.

Sen neyi seviyorsun?

Yan gelip yatmayı.

Allah neyi seviyor?

Kalkıp ibadet etmeni.

Kalk ibadet et! Sen neyi seviyorsun?

Gözünle sevdiğin bir şeye bakmayı.

Allah neyi seviyor?

Ona bakmamayı; o haram. “Harama bakma!” diyor. Tamam, Allah’ın istediğini yapacaksın! Kendi keyfinden zevkinden vazgeçeceksin! Zühd budur, bir.

Ve en tebğaza mâ yebğazu hâlikuke.
“Rabbinin sevmediği şeyi sevmemendir.”

Sen Rabbinin sevmediğini sevmez duruma gelebiliyorsan zühd budur. Rabbim bir şeyi sevmiyor.

Neyi sevmiyor?

Faizi sevmiyor, haram kılmış. Sen de sevme bakalım! İşte asıl zühd bu.

Ama hocam işte paranın değeri düşüyor da, şöyle oluyor da, böyle oluyor da.

Rabbin sevmiyor.

فَأَذْنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

*Fe'zenû bi-harbin mine'llâhi ve resûlih.*⁷

“İnsan, Allah ile Resûlullah’la harp etmeye müsaade etmiş, yol açmış oluyor.”

O bakımdan sevmediğini sevmeyecek.

“İçki çok tatlı, eğlence çok güzel! Bu musiki ruhun gıdası. Ne kadar da güzel oluyor! Sazendeler, hanendeler gelmiş. Meşhur kimseler toplanmış. Bu konser, bu fırsat kaçırılır mı?”

Allah seviyor mu? Allah’ın sevdiği bir şey mi? Ondan haber ver. Senin nefsin seviyor anladım, cayır cayır yanıyorsun, gidip görmek istiyorsun orayı. Ama Allah sevmiyor, o zaman yapma!

Deniz mevsimi geldi mi millet komaya giriyor. Rüyalarına giriyor. Yatakta, rüyada yüzüyor; aman şöyle bir denize gitsem, bir dalsam bir çıksam, bir serinlesem.

⁷ 2/Bakara, 279.

Allah seviyor mu?

Allah yüzmeye bir şey demez ama mayolu kızların arasında yüzmeyi sevmez; haram. Plajlar karınca düğünü gibi kaynıyor. Kadın erkek yüzmek bahane oldu; yüzecek, kulaç atacak yer yok ki. Denizin içi kaynıyor. Kıyır kıyır kurtlanmış gibi kaynıyor.

Sen orada nerede yüzeceksin?

Yüzme imkânı yok. Maksat gözle sağı solu dikiz etmek. İşin aslı o.

Allah sever mi?

Sevmez. Karikatürlerini yapıyorlar. Bilmem kabiledede delik budak varmış da, orada bir yerden içeri bakıyormuş da, röntgenciymiş de, bilmem ne... Allah'ın sevmediği şeyler.

Yapabiliyor musun? Allah'ın sevmediği şeylerde kendini tutabiliyor musun?

“Aman hocam! Yazlıkta ev aldık, bark aldık.”

Tamam, görüyoruz; “İnsanlar deniz kenarında sefa sürecektir.” diye İstanbul'dan ta Tekirdağ'a kadar sahillere milyarlar yatırılmış.

Bu paralar fabrikalara yatırılınsaydı biz Amerika'dan önce Venüs'e giderdik. Marmara'da Erdek'ten başlamış bilmem nereye kadar. Ege'de başlamış; Bodrum'dan, Marmaris'ten, Akdeniz'den Adana'nın, İskenderun'un bilmem neresine kadar. Bu denize yapılan yatırımları, sarf edilen paraları, harcanan milyarları, oralara yapılan bir aylık köşkleri hesaplasak, o zaman bu Türkiye'nin nasıl âdetâ intihara gittiğini görürüz.

Hani bizim düşmanımız çoktu? Hani Rusya'nın karşısında ne yapacağımızı şaşıryorduk? Hani Amerika'nın karşısında ne yapacağımızı şaşıryorduk? Hani "Amerika yardım ver-sin." diye gidip Amerika'ya el açıyorduk. Sen kendin bak, gelen paraları nereye harcıyorsun? Boş yere harcıyorsun. Allah razı gelir mi? Kadın erkek karman çorman, böyle saman harmanı gibi bir arada olmasına razı gelmez.

İşte asıl zühd, asıl takvâ, asıl Allah'ın sevdiği kulluk o. Allah'ın sevmediğini sevmemek, Allah'ın sevdiğini sevmek. Yapabiliyorsan zahidsin, Allah'ın sevdiği sıfatlara sahipsin.

Ve en teteharrece min halâli'd-dünyâ kemâ teteharrece min harâmihâ. "Dünyanın

haramlarından kendini sıyırıp çektiği gibi, helallerinden de biraz uzak durmaktır.”

Çünkü malın da fazlası insanı çok meşgul eder, âhiretten alıkoyar, sevaplı işlerden uzak tutar. Oradan da uzak durabiliyor musun?

Fe-inne halâlehâ hisâbun ve harâmeihâ azâbün.

Burada o meşhur cümle geldi. Hep duyduğumuzdur:

“Çünkü bu malın helali hesaptır, haram yoldan kazanılanı da azaba vesiledir, azaba uğramaya sebeptir.”

Uzak durabiliyor musun? “Bana fazlası gerekmez, ben helalinden ne kadar kazanırsam yeter.” diyebiliyor musun? İşte zühd budur.

Eski büyüklerimiz, “Harama bulaşırız.” diye, haram korkusuyla nice nice helallerden uzak durmuşlar. O sahabe-i kirâm, o evliyâullah, o Allah’ın büyük kulları, o kıymetli büyüklerimiz, Allah şefaathine erdirsin. Demek ki eskiler fazlalığından korkarlar çekinirler de, kifayet miktarıyla iktifâ ederlermiş.

Ve en terhame cemîe’l-müslimîne kemâ terhame li-nefsike.

g. Zühdün Diğer Tarifleri

Efendimiz, zahidliğin tarifine devam ediyor. Şu zahidlik ne güzel şeymiş! Allah hepimize nasip etsin.

“Kendine merhamet ettiğin gibi bütün müslümanlara merhamet etmendir.” diyor.

İnsan nasıl kendisine yarsırsa, nasıl kendisini kollarsa korursa, “Aman iyi örtüneyim, soğuktan üşümezeyim. Aman karnımı doyurayım, aç kalmayayım. Aman hasta olmayayım. Aman şöyle rahat bir yere oturayım, ayakta kalmayayım. Bir arabaya, otobüse ve vapura girdiği zaman da insan hemen rahatına bakıyor. İşte bunun gibi; kendine yarsıdığın, kendi menfaatini kolladığın gibi bütün müslümanlara da öyle yarsıyıp merhamet edebiliyorsan, zahidsin.

Ve en teteharrece ani'l-keîami fîhâ lâ ya'nîke kemâ teteharrece mine'l-harâmi.
“Sözde de; lüzumsuz olan sözden, haram olan sözlerden kaçındığın gibi kendini tutabiliyorsan, işte zahidlik oradan da belli olur.”

Dikkat edilirse bu; sözü kâfi miktarda konuşup fazla konuşmamak meselesi pek çok

kimsenin dikkat etmediği bir husustur. Halbuki sükût ibadettir. “Allah rızası için ibadet edeyim, tefekkür edeyim, lüzumsuz olmasın, günaha girmeyeyim.” diye yapılan sükût ibadettir. Onun için müslümanın genel ölçüsü çok konuşkanlık değildir; az konuşup çok düşünmektir.

“İşe yaramayan sözlerden de haram sözlerden kaçındığın gibi uzak duruyorsan, o zaman zahidsin.” diye Peygamber Efendimiz o tarafını da söylüyor

Demek ki zahitlik; “Allah’ın sevdiğini sevmek, Allah’ın kızdığına kızmak, dünyanın haramlarından kaçındığın gibi helallerinden de kâfi miktardan fazlasını istememek, kendine yarsıdığı, merhamet ettiği gibi bütün müslümanlara da merhamet etmek; sözün işe yaramayanını da haram sözlerden sakındığı gibi söylememek.”

Ve en teteharrece min kesreti’l-ekli kemâ teteharrece mine’l-meyteti’lletî kad iştedde ... “Çok yemekten, sanki şiddetle kokuşmuş olan bir leşi yemekten sakınır gibi sakınmaktır.”

Demek ki çok yememek gerekiyor. Sofraya oturuyoruz, tabakları sıyrıyoruz. Tepsiler geliyor gidiyor; üç oldu, dört oldu, beş oldu, yedi oldu.

Ne yapacak?

Ondan sakınacak!

Nasıl sakınacak?

Sanki şiddetle kokuşmaya başlamış bir leşi yemekten sakındığı gibi fazla yemekten sakınacak. Fazla sözden sakınacak, demek fazla yemekten sakınacak!

Ve en teteharrece ... hıtâmi'd-dünyâ ve ziynehâ kemâ teteharrece mine'n-nâri.
“Dünyanın zinetinden, şaşasından, debdebesinden ateşten sakınır gibi sakınmak.”

Ve en taksure emeleke fi'd-dünyâ.
“Dünya ile ilgili tasavvurlarını, amaçlarını, niyetlerini, isteklerini, planlarını, programlarını kısa tutmak.”

İşî uzatıp dallandırıp budaklandırıp kendini darmadağın dağıtıp da kulluk yapamaz duruma düşürmemek. Emeli tûl-i emel haline getirmemek, kısa tutmak, kısa emel etmek.

Tûl-i emel, uzun izah edilecek bir meselesidir. Soruyorsun; “Ne haber, nasılsın? Cevap veriyor:

“Vallahi şimdi iyi değilim ama inşaallah beş-altı sene sonra emekli olacağım, ondan sonra sakal bırakacağım, ondan sonra emekliliğimin ikramiyesiyle hacca gideceğim, tevbe edeceğim, Kur’ân-ı Kerîm öğreneceğim. Ondan sonra inşaallah Allah’ın dinine hizmet edeceğim.”

Hani merkebe; “Yonca ekdim, ölme. Büyüyünce yersin.” dediği gibi.

Öyle olmaz! Bakarsın ölüm birden geliverir, ummadığın bir zamanda geliverir.

Onun için mü’min kendisini tehlikede hissedecek, “ya ölüverirsem” diyecek, işi çok uzatmayacak. Daima tedbirli olacak, daima ölüme hazırlıklı olacak. Yapması gereken vazifeleri hemen yapacak, uzun vadelere atmayacak. Peygamber Efendimiz;

Fe-hâzâ hüve’z-zühdü. “İşte zahidlik, zühd dediğimiz güzel sıfat budur.” buyuruyor.

Yukarıdan beri bir daha özetleyelim:

“Zühd, senin Yaradan’ının sevdiği şeyi sevmendir, Yaradan’ının buğz ettiği şeye buğz etmendir. Dünyanın helalinden, haramından sakınır gibi sakınmandır. Çünkü dünyanın, dünyalığın, malın, mülkün helali hesaptır, haramdan kazanılmış olanı azaptır. Onun için fazlasından sakınmak uygundur. Bütün müslümanlara acıman, merhamet etmendir, kendine acıdığın merhamet edip de kendini kolladığın gibi. Fazla sözden sakınman, sıyrılıp çıkmandır; haram sözleri söylemediğin gibi lüzumsuz sözlerden de uzak durmandır. Küfrediyor musun? ‘Elhamdülillah etmiyorum.’ Kötü sözler söylüyor musun? Söylemiyorsun. Yalan dolan, gıybet, iftara yapıyor musun? Yapmıyorsun. İşte onu yapmadığın gibi lüzumsuz sözleri de, boş sözleri de söylememendir. Sanki şiddetle kokuşmuş bir şeyi yemekten kaçınır gibi çok yemekten kaçınmandır, tiksinererek kaçınmandır. Ateşten geri durur gibi dünyanın ziynetinden, şaşaasından geri durmandır. Dünya ile ilgili tasavvurlarını, emelini kısa tutmandır, işi çok ileri vadelere atmamandır.”

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz böyle buyuruyor.

Bu saydığım şeyleri Efendimiz bize tavsiye ediyor. “Bak böyle olun.” demek istiyor.

Allah bizi bu terbiyeye erdirsin. Her işimizi O’nun rızasına uygun yapmaya muvaffak etsin. O’nun sevdiğini sevmeyi, kızdığına kızmayı nasip etsin. Helalleri dahi ölçülü kullanmayı, dikkatli kullanmayı, haramlardan kaçınmayı nasip etsin. Bütün müslümanlara merhamet etmeyi nasip etsin. Sözü fazla söylemeyi, sükût etmeyi bilmeyi nasip etsin. Çok yemekten uzak durmayı nasip etsin. Dünyanın şaşaaından, ziynetinden uzak durmayı nasip etsin. Emeli çok uzaklara doğru uzatmamayı; daima tedbirlî, hazırlıklı, ölüme hazır olmayı nasip eylesin.

Gelelim dördüncü hadîs-i şerîfe. Konu burada değişti. Üç tane zahidlikle, zühd ü takvâ ile ilgili hadîs-i şerîf gelmişti.

Birisi; “Dünyadan zühd ü takvâ demek, Allah’ın helal kıldığı şeyleri haram kılmak değildir, mal azaltmak değildir. Yalnız Allah’a güvenmektir, tevekkül etmektir. Musibet geldiği zaman sabretmektir. ‘Kalsa da olabilir.’ diye Allah’a, Allah’ın takdirine rıza göstermektir.” diye bir tarifti, hatırlıyoruz.

İkincisi; “Benim Şu zamanımda zühd, paraya pula kıymet vermemek. İleride bir zaman gelecek, insanlardan uzak durmak zühd olacak.” dediği hadîs-i Őeriftir.

Biz de bu hadîs-i Şerîften yararlanarak etrafımızdaki insanları ölçeceğiz. “Kiminle arkadaşlık edebilirim, kimin yanına sokulamam?” diye, düşünüp inşaallah arkadaşlarımızı salihlerden, alimlerden, Allah’ın sevdiği kullardan seçeceğiz, kötülerden sıyrılıcağız. Kötülerin yanına ancak onları irŐat etmek için, doğru yola çekmek için, vaaz için, nasihat için, hayır için gidebiliriz.

Üçüncü hadîs-i Şerîf, uzun bir hadîs-i Őerifti; onu birkaç defa tekrar ettik.

Geldik dördüncü hadîs-i Şerîfe.

السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ الْقَائِمِ اللَّيْلِ الصَّائِمِ النَّهَارِ

*es-Sâî ale'l-ermileti ve'l-miskîni ke'l-
mücâhidi fî sebîlillâhi evi'l-kâimi'l-leyli's-sa-
imi'n-nehâr.*⁸

Bu hadîs-i şerîf *Buhâri*, *Müslim* ve diğeri bütün kıymetli kaynaklarda var. Ebû Hüreyre *radıyallahu anh* rivayet etmiş.

“Dul kadınlara, güçsüz kuvvetsiz, fakir, miskin insanlara hizmete koşan, onların ihtiyaçlarını gidermeye gayret eden kimse, Allah yolunda cihad eden kimse gibidir. Veyahut da bütün gece kalkıp namaz kılan, bütün gündüz de oruç tutup sevap kazanan insan gibidir.”

⁸ Buhârî, “Nafakât”, 1, r. 5353; “Edeb”, 25-6, r. 6006-7; Müslim, “Zühd”, r. 41; Tirmizî, “Birr”, 44, r. 1969; Nesâî, “Zekât”, 78, r. 2577; İbn Mâce, “Ticârât”, 1, r. 2140; Ahmed b. Hanbel, II, 361, r. 8732; Ma'mer, *el-Câmi*, XI, 299, r. 20592; İbn Hibbân, *Sahîh*, X, 55, r. 4245; Bezzâr, *Müsned*, XIV, 405, r. 8160; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, III, 69, r. 2369; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, VI, 463, r. 12664; XIII, 387, r. 10518; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, I, 100, r. 306; II, 50, r. 1215; Begavî, *Şerhu's-sünne*, XIII, 45, r. 3458; Buhârî, *el-Edebü'l-müfred*, I, 44, r. 131; Gümüşhânevî, *Râmûz*, I, 212.

Miskinlere, yoksullara, dullara yardım etmek önemli bir şey. Bu devirde miskinleri çok bilmiyoruz, tanımıyoruz; mahalle mahalle ayrılmışız, aramıyoruz. Aslında insan gecekondu muhitlerine giderse, Anadolu'nun fakir semtlerine, fakir kasabalarına, köylerine giderse görür. Şu Doğu Anadolu'muzun, şu Güneydoğu Anadolu'muzun, şu İç Anadolu'muzun, hatta Batı Anadolu'nun öyle yerleri var ki çöl gibi. Hizmete muhtaç nice fakir yerleri vardır. İnsanın uzaklara gitmeye imkânı yoksa şu Ankara'nın gecekondu semtlerinde Allah'ın nice muhtaç kulları vardır, yoksullar vardır. İşte onlara yardıma koşmak.

Bugün bir gazetede baktım. Birçok dernek kurulmuş; öksüz çocuklara yardım derneği, kadınlarla ilgili çeşitli dernekler, vesaire. Demek ki hayrı yapmak için herkes elinden geldiğince bir gayret gösteriyor, gayret sarf ediyor. İnsan bu hayırları yapmaya akrabasından, yakınlarından, mü'min kardeşlerinden başlayacak; sonra bütün insanlara hayır ve iyilik düşünecek.

Onun için benim hatırıma gelir ki kardeşlerimiz civar köylere, civar kasabalara, kenar

mahallelere gitsinler, tatil günlerinde bir camide namaz kılsınlar, caminin imamıyla tanışsınlar, bu mahallede fakir yoksul kimdir, sorsunlar öğrensinler. Hatta birkaç grup halinde gitsinler. Yanlarına bir doktor alsınlar, birkaç avukat alsınlar, başka mesleklerden insanlar alsınlar, tarımcı ziraatçı alsınlar, onların çeşitli konulardaki ihtiyaçlarına da cevap vermeye çalışsınlar.

Hele hele dul bir kadına hizmet etmek, yardım etmek çok önemlidir. Çünkü Allah saklasın, geçim sıkıntısı belki onun namus bakımından yanlış yollara sapmasına bile yol açabilir. Kocasını ölmüş, dul kalmış, kimsesiz kalmış. İşte cemiyet böyle kimseleri kollayabiliyorsa, o cemiyet sıhhatli bir cemiyettir. Kimsenin kimseden haberi olmuyorsa kimisi “Yılbaşı kutlayacağım.” diye Avrupa’dan çam ithal edip Amerika’dan viski getirtip milyonlar harcamayı planlarken, öbür taraftan bazı kimse-ler açlıktan kan kusuyorsa bu cemiyet dengeli bir cemiyet değildir.

Allah biz müslümanları etrafımızla ilgili olmaya, onlara hayırlı hizmetler yapmaya,

böylece Allah yolunda cihat eden insan gibi olmaya, o kadar sevap kazanmaya muvaffak eyesin.

h. Anne Baba Eş ve Çocuklara Hizmet Etmenin Büyüklüğü

Beşinci ve sonuncu hadîs-i şerîfi okuyorum. Bu haftaki dersimi onunla bitireceğim.

السَّاعِي عَلَى وَالِدَيْهِ لِيَكْفَهُمَا أَوْ يُغْنِيَهُمَا عَنِ
النَّاسِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَمَنْ سَعَى عَلَى زَوْجٍ أَوْ
وَلَدٍ لِيَكْفَهُمْ وَيُغْنِيَهُمْ عَنِ النَّاسِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ،
وَالسَّاعِي عَلَى نَفْسِهِ لِيُغْنِيَهَا وَيَكْفَهَا عَنِ
النَّاسِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَالسَّاعِي مُكَاثِرَةً فِي
سَبِيلِ الشَّيْطَانِ

*es-Sâî alâ vâlideyhi li-yeküffehümâ ev
yuğniyehümâ ani'n-nâsi fî sebîlillâhi ve seâ
alâ zevcin ev veledin li-yeküffehüm ve yuğni-
yehüm ani'n-nâsi fî sebîlillâh ve's-sâi alâ nef-
sihî li-yuğniyehümâ ve yeküffehâ ani'n-nâsi fî*

*sebîlillâhi ve's-sâî mükâsereten fî sebîli's-şeytân.*⁹

Enes *radiyallahu anh'*ten ve Ebu'd-Derdâ *radiyallahu anh'*ten rivayet edilmiş.

“Anne ve babasının hizmetine koşturan, başkalarına muhtaç olmasınlar diye onların ihtiyaçlarını görüp hizmetine koşan, onlara yardımcı olan evlatlar bu faaliyetleri dolayısıyla Allah yolunda cihat etmiş gibi sevap kazanırlar. Yaptıkları faaliyet Allah yolundadır, *fî sebîlillahtır*, sevabı o kadar çoktur. Allah büyük mükâfatlar verecektir. Eşinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak; insanlara muhtaç olmalarını, el açmalarını engellemek için çalışan, bu hususta sa'y u gayret göstermek durumunda olan kimse de *fî sebîlillah* Allah yolundadır. Allah yolunda cihat etmiş insan gibi ecir kazanmaktadır. Allah ona öyle büyük sevaplar vermektedir. Bunun gibi kendisinin ihtiyacını karşılamak için kendisi başkasına muhtaç olmasın, el açmasın diye çalışan kimse de Allah

⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsat*, VIII, 277, r. 8630; Heysemî, *Mecme'u'z-zevâid*, IV, 325, r. 7710; Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-ummâl*, IV, 10, r. 9237; Gümüşhânevî, *Râmûz*, I, 212.

yolundadır. O da mücahit gibi sevap alır. Ama hilede hud'ada çalışan bir kimse şeytan yolundadır. Hile yapmak ve aldatmak için çalışan, o sahada sa'y u gayret eden de şeytanın yolundadır, Allah yolunda değildir.”

Bu son hadîs-i şerîften anlıyoruz ki insanın anne ve babasına hizmet etmesi çok önemlidir, çok sevaplıdır.

Annesi babası sağ olanlara ne mutlu!

Çünkü o hizmet sayesinde cenneti kazanması mümkündür.

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyuruyor:

“Annesi ve babası sağ iken, yahut bunlardan sadece birisi sağ iken, onun rızasını kazanıp, memnun edip de cenneti elde edemeyen kimseye yazıklar olsun, burnu yerde sürt-sün!”¹⁰

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: «رَغِمَ أَنْفٌ، ثُمَّ رَغِمَ رَغِمٌ¹⁰

أَنْفٌ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفٌ»، قِيلَ: مَنْ؟ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ: «مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ عِنْدَ

İçinizde annesi babası sağ olanlar varsa, anne ve babasını kendisine bir ganimet bilsin, bir fırsat bilsin -ki sağdır inşaallah- ona güzel hizmet etsin, hayır duasını alsın. Anne ve babanızın gönlünü almakta ciddi gayret sarf edin. Elinizden geldiğince hediye alarak, gönlünü yapacak tatlı sözler söyleyerek, istekleri doğrultusunda hareket ederek, onların rızasını almaya çalışın.

Muhterem kardeşlerim!

Bir şeyi de söyleyeceğim: Bu devirde bazı annelerin ve babaların kafaları, çocuklarından daha bozuk. Büyükler küçükleri doğru yola çekecekken, bazen anne babaların düşünceleri sakat olabiliyor.

Bir şehre gitmiştim, -şehrin adını söylemeyeyim- orada baterist, çalgıcı bir çocuk tevbe etmiş, müslüman olmuş. Gazinolarda,

«الْكَبِيرِ، أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ» Müslim, “Birr”, r. 9-10; Tir-

mizî, “Da’avât”, 101, r. 3545; Ahmed b. Hanbel, II, 254, 346, r. 7451, 8557; İbn Huzeyme, *Sahîh*, III, 192, r. 1888; İbn Hibbân, *Sahîh*, III, 189, r. 908; Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, IV, 500, r. 8504; *Şu'abu'l-îmân*, X, 285, r. 7500; Begavî, *Şerhu's-sünne*, III, 198-9, r. 689; Deylemî, *el-Firdevs*, II, 276, r. 3280.

şurada burada çalgı çalmış ama haramı bırakmış. İslâm'ın yoluna, Allah'ın rızası yoluna girmiş, sakal bırakmış. Annesi babası bir kızmışlar, bir kızmışlar;

“Kanser olsaydın, bu kadar üzülmezdik.” diyorlar. Müslüman olduğuna o kadar üzülüyorlarmış, kızıyorlarmış. “Defol evimizden!” demişler. O da ayrılmış.

Tabi bu blöf; anne ve baba evladının hasretine dayanamaz. Ondan sonra peşine düşmüşler, çağırmışlar.

Anneler babalar sakat. Çocuk sakal bırakır, annesi babası karşı çıkar. Çocuk namaz kılar, annesi babası karşı çıkar. Tesbih çekmeye başlar, annesi babası karşı çıkar.

Kız başını örter, annesi babası karşı çıkar. “Eve gelme, bacaklarını kırarım! Aç başını oku!” derler. Allah ıslah etsin. Allah akıl versin. Allah'ın emrine karşı geliyorlar. Böyle anne babalara ne yapılacaktır?

Tabi Allah'ın yolundan ayrılmayacaktır. Allah'ın hakkı annenin babanın hakkı gibi değildir. Allah'a itaat etmek daha önemli olduğundan bu durumla imtihan olan kardeşlerimiz

anne ve babasının gönlünü almaya dikkat edecek, fedakârlık yapmadan. Tatlı davranacak, yumuşak davranacak, güleç yüzlü davranacak, hediye alacak, annesinin boynuna sarılacak, yanağını öpecek, politika uygulayacak ama taviz vermeden kendisini sevdirecek. Yol bu. Ona rağmen sevmiyorsa o zaman demek ki orada büyük bir şey var. Artık Allah ıslah etsin. Yine de yumuşak davranacak, sert davranmayacak.

Bu politikayı ben bir kardeşimize, talebemize tavsiye ettim. Bütün ailesini yola getirdi. Bizim talebeyi evden kovmuşlar.

Üniversite talebesine; “Defol! Sen müslüman oldun, gerici oldun, çık git evimizden.” demişler. Bana geldi; “Hocam ne yapacağım?” diye sordu.

Ben dedim ki:

“Sen anne babana mektup yaz.”

Eve almıyorlarmış.

İlk önce dedim ki: “Paraya ihtiyacın varsa yardım edeyim. Evinden kovulmuş bir kimse-sin, yardım edeyim. Maaşımdan vereyim, bulayım vereyim.”

Zengin; “Mali durumumda sıkıntı yok. Yalnız anam babam beni evden kovdular, eve almıyorlar.” dedi.

Dedim ki:

“Sen onlara mektup yaz, de ki:

‘Canım, ciğerim, sevgili annem babam! Muhterem babacığım, sevgili anneciğim! Ben sizi seviyorum. Benim size evlatlık borcum var. Benim dinim; size en güzel tarzda hizmet etmemi emrediyor. Ben sizin eliniz değil ayağınızı öpmeye hazırım. Dur dediğiniz yerde durmaya hazırım, öl dediğiniz yerde ölmeye hazırım, her türlü hizmeti vermeye hazırım. Ama siz benim inancımın karşısına çıkıyorsunuz. Bu inanç benim değil ki ben size ondan taviz vereyim. Allah'ın emrinin karşısına çıktığınız için ben burada size bir şey diyemem. Ne olur benim inancıma karşı gelmeyin. Ne olur benim dinime müdahale etmeyin. Bana bu hususta söz söylemeyin. Bana müsaade edin, ben size geleyim, hizmet edeyim. Köle gibi hizmet edeyim, elinizi, ayağınızı öpeyim. Hizmetinizi yapayım, bulaşığınızı yıkayayım, ne isterseniz

yapayım. Yalnız benim inancıma müdahale etmeyin. Hizmete hazırım, eliniz öpmeye hazırım.’ gibi şeyler söyle dedim.

Çocuk herhalde ne söylediye söylemiş. Bir zaman sonra benim fakültedeki odam geldi. Yanına örtülü bir kız almış. Elleri eldivenli, mantosu yerlere kadar uzun, başı örtülü bir kız. Geldi. Ben kendi kendime; “Herhalde bizim delikanlı nişanlandı.” dedim.

Oturabilir miyiz?

“Buyurun oturun.” dedim. Karşıma oturdular.

“Hocam bu kız kimdir biliyor musunuz?” dedi. İyi ki baltayı taşa vurmadım, bir şey söylemedim. “Kim?” dedim.

Dedi ki:

“Bu benim kız kardeşim. Bu sizin söylediğiniz mektubun tesiridir. Benim mektup evde bomba gibi patlamış. Annem ağlamış, babam şaşkırmış, kardeşim yola gelmiş, şimdi kardeşim böyle örtündü, annem öyle oldu, babam böyle oldu.”

Valla çok memnu oldum, Allah'a hamdü senâlar olsun ki bir mektup böyle tesir etmiş.

Benim de tavsiyem olduğundan ben de sevap kazanmış oluyorum. Elhamdülillah onların yola gelmesine sebep olmuş.

Bir zaman daha geçti o kıymetli talebem yanıma bir daha geldi.

Dedi ki:

“Hocam müjde! Tüm aile hacca gidiyoruz.”

Öyle problemlerde bizim başımızda olabilir. Tabi anne ve babaya hürmetin sınırı yok. Politika kullanın, kendinizi sevdiren. Yanlış yoldaysa da onların cehenneme gitmesine razı olamazsınız tabi. Onları doğru yola çekmek için böyle güzel güzel çareler arayarak bunun çaresini bulun. Anne babaya hürmet. Bu bir.

“Karısına ve çocuğuna hizmet için çalışan da Allah yolundadır.” diyor. İşte burada büyük sıkıntılar var muhterem kardeşlerim. Onu da anlatacağım.

Muhterem kardeşlerim!

Sizler, bizler ve dışarıdaki müslümanlar İslâm'ın aileye, aile yuvasına verdiği önemi anlamalıyız. Aile çok mukaddes bir yuvadır, çok mukaddes bir müessesedir. Adamın karısına,

çocuğuna son derece şefkat göstermesi lazım. Dövmesi, eksik gıda getirmesi, bakımını eksik yapması, üzmesi doğru değil. Hanımın kocasına; tabiri caizse ‘eğer bir kimsenin bir kimseye secde etmesi mümkün olsaydı, secde etmesi gerekirdi.’ O kadar hürmet edecek. “Efendi, bir arzun var mı” diyecek. O ona Allah rızası için izzet edecek hürmet edecek. O buna Allah rızası için sevgi, şefkat gösterecek.

Muhterem kardeşlerim!

Böyle yapılmıyor. Kadın bir tarafa çekiliyor, adam bir tarafa çekiliyor, birbirlerine hakaret ediyorlar, dövüyorlar, sövüyorlar, birbirlerini eziyorlar, üzüyorlar. Yuvalar çatır çatır yıkılıyor. İslâmi değil. Babanın da vebali vardır, hanımın da vebali olabilir, kocanın da vebali olabilir. Bu hususa da dikkat edin.

Bakın; “Evinin içine yiyecek içecek getirmek, onların ihtiyacını karşılamak için çalışmak Allah yolundadır.” diyor. “Kendi nefsi için çalışmak da Allah yolundadır.” diyor.

Rabbimiz bizi her işimizi rızasına uygun yapıp hakiki zahidlerden olmayı, Allah'ın rızasını kazanıp da cennetiyle cemaliyle müşerref

olmayı nasip eylesin, gösterson. İki cihanda
aziz ve bahtiyar eylesin.

Fâtiha-i şerîfe meâl besmele.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
9 Cemâziye'l-Evvel 1410 /
07.12.1989
Özelif Camii/ Ankara

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak
için tıklayınız.](#)

